

Přednáška 1-3: Japonská společnost. Teoretická východiska

I. Období Meidži

• prvky výlučnosti již v předmoderním období (např. mongolské nájezdy ve 13. stol.), ale relativní izolovanost - „ostrovní komplex“ (島国根性)

Meidži = bezprecedentní společenská změna, Japonci bezprostředně konfrontováni se „západní“ vyspělejší kulturou

reakce společnosti - 文明開化 (civilizace a osvětlení)

- šíření západní kultury – *Meirokuša* 明六社 (1873)

Hledání zdroje síly západní společnosti

a) v morální rovině (Nakamura Masanao Nishimura Šigeki)

b) v organizaci společnosti (jako Kató Hirojuki, Cuda Mamiči, Niši Amane)

vítězí pragmatický přístup (Fukuzawa Jukiči)

- 1. fáze – snahy o překonání pocitu „zaostalosti“

- přechod k angličtině (Mori Arinori 森有礼, Nišimura Šigeki 西村茂樹)

- kultivace národa po stránce duchovní i fyzické (Cuda Mamiči 津田真道)

- změna genofondu Japonců (Takahaši Jošio 高橋義雄)

- 2. fáze – formování koncepce *nihondžinron*

- od 80. let 19. století

- Šiga Šigetaka časopis *Japonci* – koncepce *kokusui* 国粹 (národní čistoty)

- Inoue Enrjó 井上円了 – odmítá nekritické uctívání Západu

- od poloviny 90. let – zdůraňována „japonskou“ = počátky *nihondžinron*

- 3. fáze – teorie výlučnosti Japonců

- Kaneko Keitaró 金子堅太郎 – hodnocení modernizace

- Haga Jaiči 芳賀矢一 – 10 předností japonské kultury

- konec Meidži

první kritické hlasy - Kanbe Masao 神戸正雄, Nacume Sóseki 夏目漱石

II. Období Taišó + počátky období Šówa

- změny vnitřních i vnějších podmínek
- vstup Japonska mezi mocnosti
- Kajahara Kazan 茅原崑山 – kritika přeceňování japonských předností
- Noda Jošio – potřeba komplexního přístupu k hledání národní identity
- Tanizaki Džun'ičiró 谷崎潤一郎 – „velký obrat“ – hledání vlastních kořenů
- Naitó Konan 内藤湖南 – teorie národní kultury (日本文化論)
- Učimura Kanzó 内村鑑三 – charakteristika přístupu Japonců k víře
- role národního jazyka na formování národního charakteru

Haga Jaiči 芳賀矢一

Jamada Jošio 山田孝雄

- spojení mezi národním charakterem a přírodními podmínkami

Wacuji Tecuró 和田哲郎 - 『風土—人間学的考察』 (Klima: Antropologická studie)

III. Poválečný vývoj

- poválečná situace

v Japonsku – hledání ztracené identity

v mezinárodním kontextu - hledání nového přístupu k Japonsku

- Ruth Benedict

The Chrysanthemum and the Sword

východiskem kulturní relativismu („kulturní vzorce“)

„kulturu hanby“ (恥の文化) vs. „kultura hříchu“ (罪文化)

nedostatek – nereálné předpoklady (homogenita národa, modelové chování)

- Doi Takeo 土居健郎

psychoanalytický přístup

koncept *amae* – specifická potřeba psychické závislosti

『甘えの構造』 1971 (angl. *The Anatomy of Dependency*, 1973)

- Nakane Chie 中根千枝

přístup sociální antropologie

specifická forma mezilidských vztahů – demonstrováno na fungování japonské firmy

『縦社会の人間関係』 1967 (angl. *Japanese Society*, 1970)

- Edwin Oldfather Reischauer

The Japanese 1977 (*The Japanese Today: Change and Continuity*, 1988)

přechod od bipolárního přístupu k „polychromní“ metodě

počátky přechodu od *nihondžinron* k *nihonron*

- 80. léta – nástup „revizionistů“

zdrojem japonských „úspěchů“ spíše organizace společnosti než národní/kulturní specifika

1979 - Ezra Vogel, *Japan as Number One*

1982 – Chalmer Johnson, *MITI and the Japanese Miracle*

1987 – Paul Kennedy, *The Rise and Fall of Great Powers*

1989 – Bill Emmott, *The Sun Also Sets*

1989 – Karel van Wolferen, *The Enigma of Japanese Power*

- od 90. let pokusy o syntetizující přístup

Hamaguchi Ešun 濱口恵俊 – koncepce *kontextualismu* 間人主義